Vereniging Hogescholen

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Sectorakkoord hoger beroepsonderwijs 2018

Amsterdam

9 april 2018

In het *Sectorakkoord hbo-2018* leggen de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de publiek bekostigde hogescholen vertegenwoordigd in de Vereniging Hogescholen hun overeenstemming vast over de kwaliteitsafspraken hoger onderwijs, de wijze van profilering van de hogescholen én de gedeelde prioriteiten voor de komende kabinetsperiode.

Het sectorakkoord heeft betrekking op het gehele bekostigde hoger beroepsonderwijs (hbo) en geldt voor de periode 2019 tot en met 2022. Voor zover dit sectorakkoord betrekking heeft op de kwaliteitsafspraken geldt het voor de periode 2019 tot en met 2024. Het sectorakkoord bouwt voort op diverse documenten: het regeerakkoord *'Vertrouwen in de toekomst' (2017)*, de *Gemeenschappelijke Agenda Hoger Onderwijs LSVb, ISO, Vereniging Hogescholen en VSNU* (2016), de *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 'De Waarde(n) van weten'* (2015), de *Nationale Wetenschapsagenda* (2015) en de *Wetenschapsvisie 2025: keuzes voor de toekomst* (2014), *Strategische agenda hbo 'Wendbaar en Weerbaar'* (Vereniging Hogescholen, 2015) en de *strategische onderzoeksagenda Onderzoek met Impact* (Vereniging Hogescholen, 2016).

De afspraken in dit akkoord zijn gebaseerd op een aantal gedeelde uitgangspunten:

- Het werk van de hogescholen op het gebied van onderwijs, praktijkgericht onderzoek en impact is van cruciale betekenis voor de versterking van de Nederlandse kennissamenleving en de aanpak van de maatschappelijke uitdagingen. Hogescholen vervullen een belangrijke rol waar het gaat om de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor eerste generatiestudenten. De goede prestaties in het hbo zijn mede te danken aan de autonome positie van de Nederlandse hogescholen en de intensieve wisselwerking tussen onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk.
- De hogescholen zijn er in de afgelopen jaren in geslaagd veel ambities uit het vorige sectorakkoord, daterend uit 2011, te realiseren. De kwaliteit is verbeterd. Zo is het aandeel docenten met een master of PhD-graad gestegen en nam de studenttevredenheid toe. Tussen 2015 en 2017 hebben de hogescholen bovendien, vooruitlopend op het beschikbaar komen van de studievoorschotmiddelen, met voorinvesteringen extra geïnvesteerd in onderwijskwaliteit. Ondanks deze inspanningen en investeringen blijkt het lastig om de uitval substantieel te verminderen. Er is een complexe relatie (trilemma) tussen verhoging van de bachelorstandaard, het niveau van instromende studenten en het verhogen van het studiesucces. Het streven is om het studiesucces te verhogen door in de begeleiding beter aan te sluiten bij de leerloopbaan van de student, zonder concessies te doen aan de kwaliteit van de opleidingen, en daarmee van de afgestudeerden.
- De commissie-Veerman uit 2010 stelde al dat substantiële investeringen absoluut noodzakelijk zijn om de positie van het Nederlands hoger onderwijs te behouden en te versterken. Dit vergt een goede samenwerking tussen hogescholen en de rijksoverheid, evenals de doelgerichte en doelmatige besteding van de nu beschikbaar komende studievoorschot- en onderzoeksmiddelen.
- OCW zal zorgen voor een goede inbedding van het groene onderwijs in het stelselbeleid van OCW, voor het (bestuurlijke) overleg hierover met het onderwijsveld, alsmede voor het vanaf 2019 harmoniseren van de bekostiging van groene hogescholen met de reeds door OCW bekostigde hogescholen.
- Dit sectorakkoord kan geen werkelijkheid worden zonder de inzet van docenten en onderzoekers in het hoger beroepsonderwijs. Het akkoord biedt de ruimte om de werkdruk te verlagen en tegelijkertijd het onderwijs en onderzoek te verbeteren.
- Hiermee wordt een akkoord gesloten over maatregelen die voor de komende jaren de kwaliteit van het studeren en werken aan de hogescholen al kunnen verbeteren. Dat gebeurt met investeringen uit de studievoorschotmiddelen en de extra middelen voor het onderzoek, waarbij de hogescholen tegelijkertijd doelmatigheidskortingen door moeten voeren van het huidige en de vorige kabinetten.

Daarnaast wijzen de partijen erop dat wordt doorgewerkt aan een aantal prioriteiten uit de vorige kabinetsperiode, te weten:

- De uitbouw van het praktijkgericht onderzoek rondom maatschappelijke uitdagingen in het hbo met andere kennisinstellingen, bedrijfsleven, en maatschappelijke organisaties. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de *Nationale Wetenschapsagenda* ontwikkeld door de brede Kenniscoalitie[1].
- De initiatieven in het kader van het Techniekpact, het Zorgpact en het GroenPact.

[1] De kenniscoalitie bestaat uit de universiteiten (VSNU), hogescholen (Vereniging Hogescholen), Universitair Medische Centra (NFU), KNAW, NWO, VNO-NCW, MKB-Nederland en de instituten voor toegepast onderzoek (TNO/TO2).

- Het stimuleren van ondernemerschapsonderwijs, onder andere voortbouwend op de memorandum van overeenstemming met StartupDelta.
- De initiatieven in het kader van het Nationaal Plan Open Science.

Ondergetekenden,
- de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW),
- de publiek bekostigde hogescholen, namens deze de Vereniging Hogescholen,

met instemming van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) met het onderdeel kwaliteitsafspraken,

komen het volgende overeen:

1. Investeren in onderwijskwaliteit

A. Studievoorschotmiddelen investeren via kwaliteitsafspraken
In het regeerakkoord is aangegeven dat de middelen die vrijkomen door het studievoorschot worden gekoppeld aan 'kwaliteitsafspraken op instellingsniveau'. Er bestaat breed draagvlak voor de uitwerking daarvan in nauwe dialoog met de onderwijsgemeenschap en waar relevant met betrokkenheid van de partners in de omgeving. Studenten, hogescholen, universiteiten en de minister van OCW pakken die handschoen op, en hebben afspraken gemaakt over de kwaliteitsafspraken. Dit deel van het sectorakkoord betreft die afspraken en gaat over de jaren 2019 tot en met 2024.

Met de middelen van het studievoorschot wordt een zichtbare kwaliteitsverbetering van het onderwijs beoogd. We hebben aan de studenten in dit opzicht een belofte in te lossen. Hogescholen en universiteiten hebben door het doen van voorinvesteringen al een impuls gegeven aan de kwaliteit van het hoger onderwijs, en met de inzet van de middelen van het studievoorschot willen zij deze impuls continueren en verder uitbouwen.
Inhoudelijk houden we daarbij vast aan de ingezette koers van de Strategische Agenda uit 2015 en de Gemeenschappelijke Agenda van de Vereniging Hogescholen, VSNU, ISO en LSVb, met een inzet op meer aandacht voor persoonlijke en maatschappelijke vorming van studenten, meer nadruk op doorstroming in de onderwijsketen en een steviger inbedding van het hoger onderwijs in de omgeving.
Gelet op het bovenstaande formuleren instellingen voornemens en doelen op de volgende thema's voor verbetering van onderwijskwaliteit: intensiever en kleinschalig onderwijs (onderwijsintensiteit); onderwijsdifferentiatie, waaronder talentontwikkeling binnen en buiten de studie; verdere professionalisering van docenten (docentkwaliteit); passende en goede onderwijsfaciliteiten; meer en betere begeleiding van studenten; studiesucces inclusief doorstroom, toegankelijkheid en gelijke kansen. In de bijlage is nader uitgewerkt wat we onder deze thema's verstaan.

Lokale uitwerking
De gedeelde thema's voor de aanwending van de middelen vertalen de instellingen op lokaal niveau in concrete maatregelen en beleid. Dat gebeurt in een dialoog tussen studenten, docenten, relevante externe belanghebbenden (bedrijven, maatschappelijke organisaties, andere onderwijsinstellingen, regionale overheden), bestuurders, medezeggenschap en toezichthouders.
De instelling laat in een plan zien waar zij met de inzet van de studievoorschotmiddelen naar streeft tot en met 2024. In dit plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen worden de voorgenomen bestedingen opgenomen (hierna 'voornemens' genoemd) op de zes landelijk overeengekomen thema's en de doelen die de instelling met die bestedingen wil realiseren. Voornemens en doelen kunnen gelden voor de gehele instelling, maar ook voor bepaalde onderdelen daarvan of voor specifieke groepen studenten. De instelling beschrijft voor alle zes thema's ofwel de voornemens en de daaraan gekoppelde doelen die zij ten aanzien van dat thema wil realiseren met de studievoorschotmiddelen of waarom zij op dat thema geen inzet wil plegen met de studievoorschotmiddelen. De instelling verwoordt daarbij expliciet hoe haar keuzes passen bij de bredere onderwijsvoornemens en onderwijsvisie van de instelling en de historie en de context van de instelling, waaronder door de instelling ook kan worden begrepen de meerjarige ontwikkeling van de instellingsbegroting.
De instelling formuleert in haar plan tevens welke voortgang zij in 2021 wil hebben geboekt met de verwezenlijking van haar voornemens.

Het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen kan worden ingebed in een nieuw instellingsplan, maar kan bijvoorbeeld ook een addendum zijn op een al bestaand instellingsplan.

Partijen spreken af dat de instellingen de medezeggenschap instemmingsrecht geven op het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. De instellingen geven de medezeggenschap daarnaast instemmingsrecht op het deel van de jaarlijkse begroting dat de studievoorschotmiddelen betreft, vanuit de overweging dat de studievoorschotmiddelen onderdeel zijn van de hoofdlijnen van de begroting van de instelling. Het betreft hier de nadere concretisering van de in het plan opgenomen meerjarenbegroting. Bestuur en medezeggenschap spreken verder met elkaar af welk proces gevolgd wordt om te komen tot het plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. De medezeggenschap zal tijdig worden betrokken en daarmee de gelegenheid hebben ideeën in te brengen. Bestuur en medezeggenschap zorgen gezamenlijk voor een brede betrokkenheid van de gemeenschap van de universiteit of hogeschool en spreken onderling af welke gremia binnen de instelling bij het proces van totstandkoming van het plan betrokken worden.

De meerjarenbegroting die de instelling in haar plan opneemt geeft zicht op waaraan de instelling voornemens is de studievoorschotmiddelen te besteden. Op deze manier kan zowel naar de studenten als breder naar het parlement en de samenleving verantwoording worden afgelegd over hoe de middelen besteed gaan worden en welke doelen daarmee gerealiseerd kunnen worden.

Voor instellingen kan gelden dat zij voorinvesteringen hebben gedaan – vooruitlopend op de komst van de studievoorschotmiddelen – die zij zonder het zicht op deze middelen niet hadden gedaan. Waar gewenst, geeft de instelling dit in haar plan aan en kan er voor worden gekozen om de uitgaven die eerder via de voorinvesteringen in 2015-2017 zijn gedaan met de inzet van de studievoorschotmiddelen te continueren.

In de jaarverslagen van de instelling vanaf 2019 legt de instelling in een apart hoofdstuk jaarlijks verantwoording af over de voortgang ten aanzien van inhoud en proces. Daarbij komen ook de afspraken met de medezeggenschap over de besteding van de studievoorschotmiddelen terug. Eerder is al door de Vereniging Hogescholen, VSNU en de studentenorganisaties afgesproken dat de centrale medezeggenschap gelegenheid krijgt zelfstandig te rapporteren over de besteding van de studievoorschotmiddelen. Dit gebeurt in een bijlage van het jaarverslag. Over de werking van het instemmingsrecht wordt gerapporteerd in de medezeggenschapsmonitor die elke twee jaar uitkomt.

De hogescholen en universiteiten zullen er zorg voor dragen dat de medezeggenschap goed is gefaciliteerd om de dialoog met de instelling goed te kunnen voeren. Hogescholen en universiteiten zullen de medezeggenschap ondersteunen en faciliteren bij de uitoefening van hun taken, zoals met een toolkit voor het beoordelen van de hoofdlijnen van de begroting en voldoende tijd. OCW zal faciliteren dat voor specifieke vragen van medezeggenschapsorganen door ISO, LSVb, de Vereniging Hogescholen en VSNU een landelijk loket wordt ingesteld. De Vereniging Hogescholen, VSNU, en de studentenorganisaties ISO en LSVb hebben geconstateerd dat een goede participatie van de medezeggenschap in het kader van de kwaliteitsafspraken en in brede zin belangrijk is voor hogescholen en universiteiten. Zij hebben daarom afspraken gemaakt over de facilitering in tijd van de studentleden van de centrale medezeggenschap. Grote hogescholen en universiteiten stellen aan de studentleden van hun centrale medezeggenschap minimaal 8 uur per week beschikbaar en hogescholen en universiteiten met minder dan 10 duizend studenten minimaal 4 uur per week. Voor deze minimumnormen geldt een pas-toe-of-leg-uitprincipe.

Partijen spreken af dat de plannen voor de inzet van de studievoorschotmiddelen, na instemming van de medezeggenschap, ter goedkeuring worden voorgelegd aan de raad van toezicht.

Onafhankelijke toetsing
De plannen en de realisatie van de plannen worden onafhankelijk getoetst. Hiervoor wordt aangesloten bij het proces van de (vrijwillige) instellingstoets kwaliteitszorg (ITK), die wordt uitgevoerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De verwachting is dat de meerderheid van de instellingen aan de ITK-cyclus meedoet. Op deze manier zijn er weinig extra lasten verbonden aan de toetsing van de kwaliteitsafspraken en wordt de taak belegd bij een bestaande toezichthoudende organisatie in het hoger onderwijs.
Aan het ITK-proces, dat uitgaat van beoordeling door een panel en een bezoek van het panel van de instelling, wordt een aparte trail voor de kwaliteitsafspraken toegevoegd. Die leidt tot een

afzonderlijk advies aan de minister van OCW over het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. Dit advies staat dus los van het NVAO-besluit over de ITK.
Voor de instellingen die niet aan de ITK deelnemen wordt een apart proces ingericht, ook uitgaande van een beoordeling door een panel dat een bezoek aan de instelling brengt. Voor de paar instellingen die reeds de tweede ITK hebben afgerond, wordt een 'derde trail light' ingericht, gebruikmakend van (een deel van) het panel dat ook bij de ITK was betrokken.

Er zijn drie toetsmomenten: toetsing van de plannen, een beoordeling in het najaar van 2022, en een evaluatie aan het eind. De oordelen van de NVAO op elk van deze drie momenten leiden tot adviezen per instelling aan de minister van OCW. Voor de beoordeling wordt een beoordelingskader vastgesteld in lijn met de in dit akkoord gemaakte afspraken. Hieronder wordt per beoordelingsmoment beschreven waarop wordt getoetst.

Toetsing van de plannen
Het plan van de instelling wordt getoetst aan de hand van de volgende criteria:
- Het plan draagt beredeneerd bij aan kwaliteitsverbetering van het onderwijs. De voornemens die de instelling heeft met de studievoorschotmiddelen en doelen die zij daarmee wil verwezenlijken op de zes thema's, zijn helder geformuleerd en passen bij de context, historie en bredere (onderwijs)visie van de instelling.
- De interne belanghebbenden zijn in voldoende mate betrokken bij het opstellen van het plan en er is voldoende draagvlak bij interne en relevante externe belanghebbenden.
- De voornemens in het plan zijn realistisch gelet op de voorgestelde inzet van instrumenten en middelen en de organisatie en processen binnen de instelling.

Beoordeling in 2022
In 2022 vindt een beoordeling plaats van de realisatie van het plan tot en met 2021. Criteria bij deze beoordeling zijn:
- De instelling heeft voldoende voortgang geboekt met de verwezenlijking van haar voornemens, rekening houdend met de gepleegde inspanningen en de omgang met onvoorziene omstandigheden.
- De medezeggenschap en andere relevante belanghebbenden zijn voldoende betrokken gedurende de uitvoering van het plan.

De instelling maakt om dit te kunnen beoordelen zelf een balans op in het jaarverslag over 2021. Een reflectie van de medezeggenschap op de realisatie van het plan tot dan toe, de betrokkenheid van belanghebbenden en de facilitering van de medezeggenschap wordt daar bijgevoegd. Het jaarverslag over 2021 en de reflectie van de medezeggenschap vormen de basis voor de beoordeling door de NVAO. Als deze documenten daartoe aanleiding geven, zal door de NVAO een nader gesprek met de instelling plaatsvinden en zal mogelijk (een deel van) het panel dat de planbeoordeling deed worden gevraagd om een nieuw bezoek aan de instelling te brengen.

Evaluatie
De evaluatie van de realisatie van het plan aan het eind loopt voor de instellingen die een ITK doorlopen, wederom mee in het ITK-proces. Het gaat dan om de volgende cyclus ITK. Instellingen die niet meedoen aan de ITK krijgen zes jaar na de toetsing van het plan voor kwaliteitsafspraken hun evaluatie van de realisatie. De evaluatie vindt daarmee niet voor alle instellingen op hetzelfde moment plaats. Een aantal instellingen heeft reeds in 2023 de nieuwe ITK, andere pas begin 2026. Naast de evaluatie van deze ronde kwaliteitsafspraken, kan ook de beoordeling van een volgende ronde plannen voor kwaliteitsafspraken worden meegenomen in de ITK-cyclus die in 2023 start. Het is aan een nieuw kabinet om te besluiten over al dan niet continuering van een systeem van kwaliteitsafspraken. De besluitvorming hierover zal plaatsvinden voor de start van de nieuwe ITK-cyclus.

De evaluatie is net als de beoordeling van de plannen voor de inzet van de studievoorschotmiddelen, een beoordeling waarbij gebruik wordt gemaakt van een panel en een instellingsbezoek. Voor de evaluatie zal gebruik worden gemaakt van bestaande documenten, namelijk jaarverslagen van de instelling (in het bijzonder het laatste jaarverslag) en – net als bij de beoordeling in 2022 – een reflectie van de medezeggenschap.
Net als bij beoordeling in 2022, zijn criteria bij de evaluatie:
- De instelling heeft haar voornemens voor de periode tot en met 2024 in voldoende mate gerealiseerd, rekening houdend met de gepleegde inspanningen en de omgang met onvoorziene omstandigheden.
- De medezeggenschap en andere relevante belanghebbenden zijn voldoende betrokken gedurende de uitvoering van het plan.

Bekostiging
De juridische basis waarop de minister van OCW de studievoorschotmiddelen in de vorm van aanvullende bekostiging - de zogenaamde kwaliteitsbekostiging - toekent, wordt neergelegd in een algemene maatregel van bestuur, die wordt gebaseerd op artikel 2.6 van de *Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek* (WHW). In deze algemene maatregel van bestuur worden onder meer de inhoudelijke thema's vervat waarop de instellingen voornemens en doelen dienen te formuleren, als ook het tijdvak waarvoor de kwaliteitsbekostiging wordt toegekend.

De studievoorschotmiddelen worden voor hogescholen verdeeld naar rato van het aandeel van een hogeschool in de studentgebonden financiering en de onderwijsopslag in percentages in een jaar. In onderstaande tabel zijn de studievoorschotmiddelen opgenomen die in 2019 tot en met 2024 beschikbaar zijn voor het hbo.

x € 1 miljoen*	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
90% studievoorschotmiddelen	184	217	368	460	485	550
waarvan HBO	*115*	*134*	*228*	*285*	*301*	*341*
Oploop 2023 – 2024 voor mogelijke financiële consequenties HBO						*40*

*Alle getallen in de tabel zijn afgeronde getallen, daardoor kunnen optellingen afwijken

Gegeven dit sectorakkoord, dat de Vereniging Hogescholen namens alle hogescholen onderschrijft, worden de studievoorschotmiddelen voor 2019 en 2020 in de lumpsum (naar rato van het aandeel van de hogeschool in de studentgebonden financiering en de onderwijsopslag in percentages in een jaar), zonder voorwaarden uitgekeerd.

In de periode tot april 2020 zullen de plannen van de instellingen worden getoetst door de NVAO. Bij een positief advies van de NVAO over het plan en een positief besluit van de minister, ontvangt de instelling haar studievoorschotmiddelen in de vorm van kwaliteitsbekostiging voor de periode 2021 tot en met 2024.

Met instellingen die in eerste instantie een negatief oordeel van de NVAO over hun plan krijgen, gaat de minister het gesprek aan. Als de minister vervolgens het advies van de NVAO overneemt, krijgen deze instellingen de mogelijkheid om binnen een jaar een nieuw plan in te dienen dat voldoet aan de criteria. Als hierna het oordeel van de minister (op basis van een advies van de NVAO) nog altijd 'onvoldoende' luidt, is het uitgangspunt dat de studievoorschotmiddelen in de jaren 2021 tot en met 2024 niet worden uitgekeerd aan de betreffende instelling. De betreffende middelen worden in deze periode naar rato verdeeld over de andere hogescholen of universiteiten.

Als bij de toets in 2022 wordt geconstateerd dat er onvoldoende voortgang is bij de realisatie van het plan van een instelling, gaat de minister ook het gesprek aan en kan de instelling binnen een jaar alsnog laten zien dat zij voldoende voortgang boekt. De NVAO toetst in het najaar van 2023 op basis van een reflectie van de instelling zelf, en een reflectie van de medezeggenschap, of er van voldoende voortgang sprake is. Als na dit jaar de voortgang nog onvoldoende is, dan wordt in 2024 het bedrag aan studievoorschotmiddelen dat dan meer beschikbaar is dan in 2023 (de 'oploop') gekort. Dat bedrag wordt in 2024 via het Comeniusprogramma ter beschikking gesteld aan docenten van de betreffende instelling die voorstellen indienen op het terrein van onderwijsvernieuwing en –verbetering, tenzij de minister om gegronde redenen in het geval van een individuele instelling niet voor deze systematiek kiest. Zo komen de middelen alsnog ten goede aan de onderwijskwaliteit van die instelling.
Omdat het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek de (Comenius)voorstellen van docenten zal toetsen op kwaliteit, is er een mogelijkheid dat de middelen voor die instelling niet uitgeput raken. In dat geval vloeien de overgebleven middelen terug naar de lumpsum en worden ze verdeeld over alle hogescholen of universiteiten.

Aan de evaluatie van de realisatie van het plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen worden geen financiële consequenties verbonden. De instellingen gebruiken de resultaten van de evaluatie voor hun eigen strategievorming en, als door een nieuw kabinet weer voor kwaliteitsafspraken wordt gekozen, bij het opstellen van hun plan voor de volgende periode. De minister gaat daarnaast het gesprek aan met in ieder geval de instellingen met een onvoldoende oordeel van de NVAO.

Landelijke ontwikkelingen volgen
De kwaliteitsafspraken bieden instellingen de ruimte om eigen keuzes te maken op het terrein van verbetering van onderwijskwaliteit. De voortgang van de kwaliteitsafspraken wordt op instellingsniveau gevolgd, zoals hierboven beschreven. Tegelijkertijd willen partijen ook zien wat de kwaliteitsafspraken landelijk gezien betekenen voor de verbetering van de onderwijskwaliteit. Daarom zal de NVAO in 2020 een onafhankelijk landelijk beeld opmaken van de stand van zaken omtrent de kwaliteitsafspraken. Dit beeld wordt gebaseerd op de plannen en de start van de uitvoering daarvan. Ook op basis van de tussenbalans in 2022 zal de NVAO een dergelijk landelijk beeld opmaken. Voor deze landelijke beelden zal bij de instellingen geen extra informatie worden opgevraagd.

B. Gelijke kansen blijven prioriteit: doorstroom en toegankelijkheid
Goed toegankelijk hoger beroepsonderwijs is cruciaal voor de toekomst van de Nederlandse kennissamenleving. Het hbo vervult daarin van oudsher een belangrijke rol. Studenten die aan de gestelde eisen voldoen, kunnen hier instromen in hoger onderwijs – ongeacht hun afkomst en achtergrond. Waar sprake is van decentrale selectie zijn hogescholen alert op mogelijke onbedoelde neveneffecten (ongewenste zelfselectie). De hogescholen zien het als hun verantwoordelijkheid om aandacht te besteden aan studenten die extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben om succesvol hun studie af te ronden. Een toegankelijk stelsel garandeert immers nog geen gelijke kansen tot studiesucces, omdat niet alle studenten van huis uit dezelfde startpositie hebben. Goede begeleiding van studenten door de opleiding is daarom noodzakelijk.

- De hogescholen zetten in op het verbeteren van de doorstroom vanuit het mbo, havo en vwo naar het hbo. Hiervoor zijn voor de periode 2018 tot en met 2021 extra middelen beschikbaar. Dat gebeurt in de regio en in nauwe samenwerking met de andere onderwijssectoren. Deze nauwe samenwerking slaat neer in bestuurlijke agenda's met de MBO Raad en VO-raad (agenda in ontwikkeling). Voor het verbeteren van de aansluiting maken de hogescholen afspraken met de scholen in hun voedingsgebied om kansrijke vernieuwende praktijken te beproeven. De minister van OCW zal ruimte bieden om doorstroom van havo-hbo en mbo-hbo te verbeteren.
- Verder zullen de hogescholen in dit kader het aanbod aan associate degrees en masters uitbouwen. In het macrodoelmatigheidsbeleid wordt hiervoor ruimte geboden, door niet alleen te kijken naar de landelijke arbeidsmarktbehoefte en de ruimte voor een opleiding die daaruit volgt, maar ook de regionale situatie goed mee te wegen. Voor opleidingen waarbij een cijfermatige onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte niet mogelijk is of geen compleet beeld geeft, kan een instelling ook kwalitatieve argumenten aanleveren. De uitbouw van associate degree-opleidingen en masters vergroot de aantrekkelijkheid van het hbo voor leerlingen uit het mbo, havo en ook vwo door nog beter in te spelen op hun talenten en wensen. Daarnaast zullen de hogescholen verder werken aan flexibilisering van leerroutes ook over de grenzen van opleidingen en instellingen heen. Omdat elk talent nodig is op de arbeidsmarkt spannen partijen zich in om onnodige uitval te voorkomen en om meer ruimte te creëren voor persoonlijke talentontwikkeling.
- Voor het borgen van de toegankelijkheid is het verder van belang dat er zo min mogelijk drempels worden opgeworpen om door te kunnen stromen naar en in het hoger onderwijs, in het bijzonder bij opleidingen waar tekorten worden verwacht (in de sectoren techniek, onderwijs, en de zorg). Dat betekent dat hogescholen kritisch bezien of capaciteitsbeperking (numerus fixus) wenselijk en noodzakelijk is.
- De Vereniging Hogescholen, de VSNU en de minister van OCW stellen een Werkgroep Studentenwelzijn in waarin ook de studentenbonden, Handicap & Studie en de VNG participeren. De Werkgroep zal de knelpunten rond studentenwelzijn te inventariseren en– waar nodig – verbeteracties uitvoeren. Daarbij is in het relevant dat in het regeerakkoord een intensivering van het profileringsfonds is aangekondigd van € 2 miljoen (hbo en wo), met ingang van 2018. De intensivering wordt ingezet voor studenten die extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben, zoals zwangere studenten en studenten met een beperking, een chronisch ziekte, psychische problemen of bijzondere persoonlijke omstandigheden.

C. Internationalisering voor kwaliteit
De hogescholen en de minister van OCW zijn ervan overtuigd dat internationalisering van meerwaarde is voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Het moet met het oog op het profiel van de opleidingen voor een brede, grotere groep studenten mogelijk zijn internationale ervaring op te doen, om een internationale blik en interculturele vaardigheden te ontwikkelen. Dit kan door het volgen van een studie (of een gedeelte van een studie) in het buitenland, maar ook door *internationalisation at home*. Uitgangspunt is dat internationalisering bijdraagt aan de versterking

van de kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs en de voorbereiding van studenten op een internationale arbeidsmarkt.

Tegelijkertijd zijn er ook zorgen in de samenleving over de verengelsing van het opleidingsaanbod, het groeiend aantal internationale studenten en over mogelijke verdringing. De In het hbo worden echter alleen opleidingen in het Engels aangeboden als de arbeidsmarkt er om vraagt; het gaat met name om opleidingen in de kunsten, toerisme en internationaal ondernemen. Studenten hebben veelal de keuze uit een Engelstalige variant, naast een Nederlandstalige.

De vraag naar hoogopgeleid talent op de Nederlandse arbeidsmarkt blijft onverminderd hoog, mede door demografische krimp: dalende geboortecijfers en vergrijzing. We moeten daarom de aantrekkelijkheid van het onderwijs voor buitenlandse studenten versterken, met behoud van de toegankelijkheid voor studenten uit Nederland.

- Om deze ambities waar te maken zullen de Vereniging Hogescholen en VSNU dit voorjaar hun internationaliseringsagenda publiceren en zal de minister van OCW (nog voor de zomer) haar internationaliseringsvisie aan de Kamer aanbieden.
- In deze agenda en visie zal worden ingegaan op de volgende thema's:
    - Het belang van internationalisering, een evenwichtig internationaliseringsbeleid en de benodigde randvoorwaarden. Een ontwikkeling van het aantal internationale studenten passend bij de opnamecapaciteit van de opleiding, met oog voor het borgen van de kwaliteit en de toegankelijkheid.
    - Het bevorderen van uitgaande mobiliteit en het bieden van een internationale ervaring aan studenten en docenten.
    - Het binden van internationale afgestudeerden aan Nederland.

2. Werken aan maatschappelijke meerwaarde

A. Praktijkgericht onderzoek en impact
Door investeringen in praktijkgericht onderzoek kunnen hogescholen hun maatschappelijke impact vergroten en het onderwijs versterken. De Vereniging Hogescholen en de minister van OCW willen daarom samenwerken aan de verdere versterking van praktijkgericht onderzoek. Dit kan in de vorm van verdere capaciteitsopbouw bij hogescholen, en door te zorgen voor groei (aantal en omvang) van lectoraten en toename van het aantal betrokken studenten en docenten. Hogescholen kunnen investeren in deze verdere capaciteitsopbouw van praktijkgericht onderzoek met de extra middelen uit het regeerakkoord. Uit deze middelen zal 30% beschikbaar komen via de eerste geldstroom. De andere 70% wordt beschikbaar gemaakt als tweede geldstroom via het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA (Regieorgaan SIA) van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Daarbij geven de Vereniging Hogescholen en de minister van OCW zich rekenschap van de aanvraagdruk en matchingsdruk die dit kan opleveren.

De Vereniging Hogescholen en de minister van OCW starten een gezamenlijke verkenning naar de relevante beleidsvragen en prioriteiten voor praktijkgericht onderzoek en schetsen een toekomstbeeld ten behoeve van een nieuwe *Strategische Agenda Hoger Onderwijs*. Hierbij zal worden voortgebouwd op de strategische onderzoeksagenda *Onderzoek met Impact* (2016) en de *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek* (2015). De Vereniging Hogescholen en de minister van OCW zullen de relevante stakeholders (met name Regieorgaan SIA) bij dit proces te betrekken.

B. Profilering en Centres of Expertise
De minister en de Vereniging Hogescholen willen blijvend inzetten op verdere profilering van de hogescholen, zoals geadviseerd door de commissie-Veerman, zowel ten aanzien van onderwijs als praktijkgericht onderzoek. Het doel van profilering is onderwijsdifferentiatie en het bevorderen van zwaartepuntvorming in onderwijs (opleidingenaanbod) en praktijkgericht onderzoek (thema's) bij hogescholen.
De hiervoor beschikbare profileringsmiddelen (de "2% middelen") kunnen door hogescholen zelf worden ingezet voor het vormgeven van (verdere) profilering en zwaartepuntvorming van de instelling, bijvoorbeeld door middel van Centres of Expertise.

De Vereniging Hogescholen heeft in haar strategische onderzoeksagenda *Onderzoek met Impact* uitgesproken werk te maken van verdere focus en massa op tien brede thema's die alle routes van de *Nationale Wetenschapsagenda* betreffen. Hogescholen vergroten focus en massa onder andere

door – onder regie van Regieorgaan SIA – lectorenplatforms te ontwikkelen op al deze thema's. Daarnaast zijn er al bestaande Centres of Expertise, *fieldlabs* en andere PPS-vormen waarin hogescholen op deze thema's door middel van onderwijs én onderzoek in co creatie werken aan profilering en zwaartepuntvorming.

- Hogescholen zullen in hun jaarverslagen aangeven hoe zij hebben gewerkt aan profilering en zwaartepuntvorming.
- Aan de hand van een atlas wordt door de Vereniging Hogescholen minimaal tweejaarlijks de profilering in het praktijkgericht onderzoek van hogescholen op maatschappelijke thema's onderling inzichtelijk gemaakt. Deze atlas geeft inzicht in:
    - De diversiteit binnen de sector met betrekking tot hoe instellingen hun zwaartepunten vormgeven.
    - Eventuele witte vlekken met betrekking tot zwaartepuntvorming op thema's.
    - De mate van verknoping van bestaande initiatieven.

  Op basis van dit beeld wordt binnen de sector een gedeelde strategie ontwikkeld waarop nieuwe initiatieven kunnen worden afgestemd. Hierin worden onderwerpen meegenomen die een nationaal publiek belang hebben (zoals het Groen-, Zorg- en Techniekpact).

Centres of Expertise
Hogescholen committeren zich aan de voorzetting van Centres of Expertise binnen een sectorbreed kader dat in verenigingsverband wordt vormgegeven. Hierbij wordt recht gedaan aan de drie uitgangspunten voor de centres: initieel onderwijs, post-initieel onderwijs en praktijkgericht onderzoek met het oog op innovatie; alle drie op basis van publiek-private of publiek-publieke cofinanciering. De contouren voor een dergelijk kader staan hieronder beschreven.

- Naast het ondersteunen van bestaande centres die waarde blijven toevoegen aan de profilering van de hogeschool, zullen hogescholen in 2019 een substantieel aantal nieuwe centres starten. Die zijn geënt op maatschappelijke uitdagingen, waaronder ook publiek-publieke samenwerkingen, die aansluiten bij de gewenste profilering van de individuele instellingen. De sector heeft hierbij een dubbele opdracht: werken aan profilering en zwaartepuntvorming die vanuit de hogeschool (en haar directe omgeving) ingegeven wordt. Daarnaast werken hogescholen in afstemming met elkaar ook landelijk aan zwaartepuntvorming.
- De Vereniging Hogescholen zal een commissie instellen – bestaande uit private en publieke stakeholders, regionale en landelijke experts, onder andere op het gebied van pps in het hbo – die adviseert ten aanzien van deze dubbele opdracht, met name voor wat betreft het starten van nieuwe Centres en de doorontwikkeling van bestaande Centres.
- De Vereniging Hogescholen zal tweejaarlijks in beeld brengen hoe de Centres of Expertise zich ontwikkelen ten aanzien van zwaartepuntvorming in onderwijs en onderzoek en pps.

In 2022 wordt de stand opgemaakt van de resultaten van bovenstaande afspraken. Op basis daarvan wordt bepaald of deze afspraken bijstelling behoeven.

C. Leven lang leren
De dynamiek van samenleving en economie is enorm. Belangrijke trends als mondialisering, informatisering en individualisering zetten in hoog tempo door en hebben grote invloed op de manier waarop we leven en werken. Dat vraagt dat we ons continu blijven ontwikkelen en leren, als we duurzaam inzetbaar willen zijn en we onze welvaart en welzijn zeker willen stellen. Inzetbaarheid en productiviteit zijn nauw verweven met toegang tot de meest actuele kennis, inzichten en technieken. Niet alleen in het initiële onderwijs, ook in het onderwijs aan volwassen professionals. Juist in dat laatste domein van het leven lang leren liggen belangrijke opgaven.

- Hogescholen spannen zich in om bij te dragen aan de benodigde doorbraak op leven lang leren en de omslag naar een lerende cultuur. Daartoe zetten hogescholen zich in voor verdere groei van de deelname aan deeltijdse en duale opleidingen en verkennen zij, mede in het licht van de 'Versnellingsagenda Onderwijsinnovatie' en in het bijzonder de mogelijkheden van meer flexibel onderwijs, meer variëteit in het aanbod en een op de doelgroep toegesneden pedagogisch-didactische aanpak. De minister van OCW zal waar nodig bestaande regelgeving tegen het licht houden en vernieuwen om de gewenste ontwikkeling te ondersteunen.
- Bij het werken aan een doorbraak in leven lang leren vertrekken de hogescholen vanuit een stevige maatschappelijke verankering in hun werkgebied, onder meer door samenwerking met werkgevers gericht op employability, innovatie en praktijkgericht onderzoek. Hogescholen maken onlosmakelijk deel uit van het hechte ecosysteem van leren, werken en innoveren, dat mede door de gerichte inzet van de hogescholen in de regio is gegroeid. Tegen deze achtergrond voeren de hogescholen met de minister van OCW een brede discussie over toekomstgericht leven lang leren, die mede zal leiden tot input voor een volgende strategische agenda. Bij het werken aan de doorbraak in leven lang leren worden de lessen meegenomen

uit de lopende experimenten met flexibilisering. Dat gebeurt in goed overleg met werkgevers, en met andere onderwijsaanbieders in de keten. De hogescholen zijn van mening dat een nieuw arrangement voor het onderwijs aan volwassenen gezamenlijk vorm moet worden gegeven waarbij alle betrokken partijen hun eigen specifieke kwaliteiten optimaal kunnen inzetten.
- Bij deze brede opdracht van publieke waardencreatie in het leven lang leren werken de hogescholen en andere stakeholders de komende periode samen met de minister van OCW ook aan een nadere uitwerking in regelgeving van de inzet van de vouchers studievoorschot. De hogescholen werken aan de ontwikkeling van aantrekkelijk aanbod voor deze groep afgestudeerden met vouchers (in te zetten door eerste cohorten afgestudeerden met studievoorschot, vijf tot tien jaar na afstuderen).

D. Aansluiting op de arbeidsmarkt
De hogescholen en de minister van OCW ambiëren een transparant opleidingsaanbod dat goed aansluit op de arbeidsmarkt, vervolgopleidingen, de wetenschap en de maatschappij. Daarbij is ook heldere voorlichting, onder andere via de studiebijsluiter, van groot belang. In een aantal sectoren stellen hogescholen zich actief op om met het werkveld en de overheid de problemen aan te pakken, zoals bijvoorbeeld zichtbaar wordt in het onlangs gepresenteerde actieprogramma 'Werken in de Zorg'.
In de Kamerbrief over het macrodoelmatigheidsbeleid van 28 oktober 2016 is geconstateerd dat het realiseren van een macrodoelmatig opleidingsaanbod het volgende vergt: meer aandacht voor het bestaande aanbod, meer ruimte voor vernieuwing en responsiviteit, meer eigenaarschap voor instellingen, meer samenwerking tussen instellingen en andere betrokkenen, en minder administratieve lasten. De Vereniging Hogescholen bevestigt haar commitment aan de in deze Kamerbrief beschreven afspraken met de minister van OCW, die in overleg met VSNU, ISO en LSVb tot stand zijn gekomen. Het eigenaarschap voor een doelmatig aanbod ligt bij de sector zelf, waarbij een goede samenwerking tussen hogescholen en universiteiten onderling en met andere relevante partners, waaronder het bedrijfsleven, van belang is. De minister van OCW blijft verantwoordelijk voor het stelsel en voor het borgen van de doelmatigheid van het opleidingsaanbod op landelijk niveau. Op korte termijn zullen de volgende acties worden opgepakt:
- Na de zomer van 2018 zal bestuurlijk overleg plaatsvinden, samen met de VSNU, ISO en LSVb. Mede op basis van de resultaten uit onder andere de huidige Nationale Alumni Enquête (NAE) en de HBO-monitor zal bezien worden of en in welke sectoren nadere analyse en vervolgstappen nodig zijn. Dit bestuurlijk overleg gaat vooraf aan de cyclus van tweejaarlijkse bestuurlijke overleggen die in 2019 start.
- Voor de sectorale analyses en de sectoraanpak kan worden voortgebouwd op de praktijk van de sectorale verkenningen en daarop volgende plannen van aanpak die de Vereniging Hogescholen de afgelopen jaren heeft opgesteld, zoals de conversies in de techniek- en economiesector of de agenda voor het kunstonderwijs (KUO Next), die geleid hebben tot een meer geprofileerd aanbod van brede dan wel specialistische opleidingen. Deze passen bij het regionale karakter van de instelling. Er zal een aantal basisafspraken worden gemaakt over waar een goede sectoraanpak aan zou moeten voldoen. De minister kan op basis van erkenning van een voorstel vanuit de sector meer vrijheid geven bij het starten van nieuw aanbod, ook waar het gaat om crossovers tussen sectoren.

3. Randvoorwaarden voor dit akkoord

A. Investeringen
Voor de verbetering van de onderwijskwaliteit komt vanuit het studievoorschot structureel extra middelen beschikbaar op de begroting van OCW. Voor het hbo loopt deze reeks op van 127 miljoen in 2019 naar 379 miljoen in 2024. Een deel van de studievoorschotmiddelen (10%) is eerder al geoormerkt voor landelijke prioriteiten. Over de overige middelen (90%) worden voor de periode 2019 tot en met 2024 kwaliteitsafspraken gemaakt. Daarnaast is reeds jaarlijks 47 miljoen aan profileringsmiddelen beschikbaar (de "2% middelen"). Ook komen er vanuit het regeerakkoord middelen beschikbaar voor fundamenteel onderzoek, toegepast onderzoek en innovatie en onderzoeksinfrastructuur.

Met de middelen van het studievoorschot en de extra onderzoeksmiddelen vindt een substantiële toevoeging plaats aan de budgetten voor hoger onderwijs en onderzoek. De hogescholen wijzen erop dat dit moet worden geplaatst in een bredere financiële context, waaronder taakstellingen van vorige kabinetten en het huidige kabinet.

De hogescholen maken bezwaar tegen de taakstelling "Doelmatiger onderwijs" die in het regeerakkoord "Vertrouwen in de toekomst" is opgenomen en tegen het oplossen van mogelijke tekorten bij groene hogescholen vanuit het macrobudget.
De minister van OCW staat op het standpunt dat de hogescholen met het afsluiten van dit akkoord aan de slag kunnen om kwalitatief hoogwaardig onderwijs en onderzoek te realiseren. Over de invulling van de doelmatigheidskorting uit het regeerakkoord vindt nog besluitvorming plaats. Het verzachten of ongedaan maken van de taakstelling is voor de minister geen optie, evenmin als het buiten het macrobudget om compenseren van eventuele tekorten bij groene hogescholen.

Bekostigingssystematiek
Op basis van het regeerakkoord van het kabinet-Rutte III werkt de minister van OCW in deze kabinetsperiode aan een herziening van de bekostigingssystematiek. De huidige bekostigingssystematiek van het hoger onderwijs is in 2011 ingevoerd in samenspraak met de Vereniging Hogescholen, de VSNU en studentenbonden. De herziening van de bekostigingssystematiek is er op gericht om het huidige verdeelmodel te verbeteren en door te ontwikkelen op een manier die beter recht doet aan de taken en activiteiten van instellingen. De focus ligt daarbij op de bekostigingstarieven in het onderwijsdeel van de rijksbijdrage in het hbo en wo, en op de inrichting van het onderzoekdeel van universiteiten. Elementen die bij het nadenken over de herziening worden meegenomen, zijn de (actuele) vraagstukken rondom de bekostiging van tweedekansstudenten (die een deel van hun bekostiging hebben verbruikt), het bèta en techniekonderwijs en het praktijkgericht onderzoek. Afgesproken wordt dat de minister van OCW over de herziening van de bekostigingssystematiek zorgvuldig overlegt met de Vereniging Hogescholen. In 2019 zal een eerste uitwerking van mogelijke aanpassingen gereed zijn. De herziening zal in ieder geval niet leiden tot een herverdeling tussen hbo en wo.

B. Transparantie en verminderen regeldruk
De hogescholen, de universiteiten, de studentenorganisaties en de overheid onderschrijven het belang van een grotere zichtbaarheid van de ontwikkelingen in het hoger onderwijs. Daartoe zullen de Vereniging Hogescholen en de VSNU in samenwerking met OCW het initiatief nemen voor de ontwikkeling van een permanent landelijk overzicht voor hbo en wo van kerngegevens voor onderwijs, onderzoek en impact (bijvoorbeeld in de vorm van een digitaal sectordashboard). Met het oog op publieke verantwoording en om houvast te bieden aan de lokale medezeggenschap en de instellingen wordt ook de ontwikkeling bij individuele instellingen zichtbaar gemaakt. De rapportages zullen een breed beeld geven van de ontwikkelingen in het hoger onderwijs. Voor de inhoud van het overzicht maken partijen gebruik van bestaande kwantitatieve en kwalitatieve informatie op het niveau van het stelsel en van de instellingen. Daarbij houden ze rekening met de *Algemene verordening gegevensbescherming* (AVG). De eerste overzichten worden begin 2019 opgesteld.

De minister van OCW gaat met de VSNU en de Vereniging Hogescholen verkennen hoe een betere balans gevonden kan worden tussen kwaliteitsborging van opleidingen enerzijds en administratieve lasten druk anderzijds. Hierbij zal worden bekeken of instellingsaccreditatie daartoe een middel kan zijn. Het wetsvoorstel Accreditatie op maat en de aanpassing van het accreditatiekader zouden er al aan bij moeten dragen dat de accreditatie als minder belastend wordt ervaren, de regeldruk afneemt en het eigenaarschap over de kwaliteit meer komt te liggen bij de onderwijsgemeenschap. Aanname is dat de lasten onder andere kleiner worden door de accreditatie te beperken tot het vaststellen van de basiskwaliteit.

Het streven van de hogescholen en de minister van OCW is om bestaande informatie over het stelsel en instellingen optimaal te benutten en te combineren, waarbij de kwaliteit van de informatie verbetert en de belasting voor instellingen om informatie aan te leveren wordt beperkt. Dubbel werk bij diverse instanties zoals Vereniging Hogescholen, VSNU, inspectie, NVAO, CDHO en DUO wordt voorkomen door - waar mogelijk - de onderzoeken en daarvoor gebruikte databestanden op elkaar af te stemmen. OCW gaat met betrokken partijen verkennen welke data, met welk doel en op welke wijze gedeeld mag blijven worden met de betrokken partijen. Streefdoel is om zoveel mogelijk de huidige werkwijze voort te zetten maar alternatieven worden meegenomen in de analyse. Het aanpassen van wet- en regelgeving kan eventueel onderdeel van de oplossing zijn om aan de eisen van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) te kunnen voldoen.

Ook zal, om de administratieve lasten te verlichten, via de bestaande informatieafspraak tussen OCW, VSNU en Vereniging Hogescholen worden gestreefd naar het verder terugbrengen van het aantal onderzoeken op instellingen, zonder dat daarbij de toezichthoudende taak van de overheid in het geding komt. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) zal – op verzoek van

OCW - een overzicht bijhouden van alle lopende en afgeronde beleidsonderzoeken naar het hoger onderwijs, zowel in het kader van de informatieafspraken als daarbuiten.

Ook niet door OCW geïnitieerde wetgeving leidt tot regeldruk bij hogescholen. Het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) toetst nieuwe wet- en regelgeving van elk departement op de gevolgen voor regeldruk. Als de Vereniging Hogescholen het gesprek aangaat over voor hogescholen relevante wetgeving met het desbetreffende vakdepartement, zal OCW - indien gewenst – participeren in het overleg.

Tot slot

Met dit sectorakkoord worden goede stappen gezet in de richting van een hoger onderwijs dat nog dynamischer en toekomstbestendiger is. Om veranderingen op de lange termijn te realiseren, spreken de hogescholen en universiteiten af om verder met elkaar en externe stakeholders in debat te gaan over de toekomst van het hoger onderwijs. Hierover zal een interactief proces met het hoger onderwijsveld worden gestart.

Hogescholen, universiteiten en OCW zien in het advies van de commissie Veerman een belangrijke inspiratiebron voor de doorontwikkeling van hbo en wo en het versterken van de kracht en differentiatie van het Nederlandse hoger onderwijsstelsel. Dit moet leiden tot meer keuzeruimte voor studenten en studenten faciliteren in het volgen van onderwijs bij zowel universiteiten als hogescholen.

De ondergetekenden willen hierop voortbouwen door te investeren in een traject voor de doorontwikkeling en verdieping van het advies van de commissie Veerman, gericht op meer ruimte voor differentiatie en profilering en het bevorderen van gelijke kansen en keuzeruimte voor studenten in het stelsel. Onderdeel hiervan is onder meer een verkenning naar de verdere verdieping van onderwijs en onderzoek in het hbo binnen het stelsel, in lijn met advies van de commissie Veerman, én een gezamenlijke visie op de toekomst van de opleiding tot leraar. De uitkomsten van het bovengenoemde proces vormen de basis voor de nieuwe *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek* van de minister van OCW.

De Vereniging Hogescholen gevestigd te Den Haag, handelend als vertegenwoordiger van de hogescholen, bedoeld in onderdeel g van de bijlage bij de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, vertegenwoordigd door:

Thom de Graaf

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, handelend als bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden:

Ingrid van Engelshoven

Bijlage 1: Uitwerking thema's kwaliteitsafspraken

Intensiever en kleinschalig onderwijs (onderwijsintensiteit)
De relatie tussen docenten en studenten is cruciaal voor goed onderwijs. Daarom is het belangrijk het contact tussen student en docent verder te intensiveren. Dit kan bijvoorbeeld door in te zetten op kleinere onderwijsgroepen en community-vorming, en door meer tijd vrij te maken voor persoonlijke feedback en individuele begeleiding. Om dit te bereiken is verdere uitbreiding van het aantal docenten per student noodzakelijk. Het aanstellen van meer docenten maakt het ook mogelijk om de inhoud van het onderwijs te koppelen aan maatschappelijke thema's en onderzoek waardoor de nieuwsgierigheid van studenten en hun onderzoekend vermogen wordt vergroot.

Meer en betere begeleiding van studenten
Het is de verantwoordelijkheid van de universiteiten en hogescholen om alle studenten gelijke kansen te bieden, ongeacht achtergrond, herkomst en vooropleiding. Niet alleen incidenteel, als het mis dreigt te gaan, maar ook proactief en structureel. Daarvoor wordt gedacht aan intensieve begeleiding en ondersteuning door bijvoorbeeld professioneel opgeleide tutoren, studieadviseurs, student-psychologen, student-decanen en studieloopbaanbegeleiders. Betere begeleiding voorkomt problemen en zorgt voor optimale ontwikkeling van alle studenten.

Studiesucces
Alle studenten die daarvoor de capaciteiten hebben moeten de kans krijgen om hun studie succesvol te starten en te voltooien. Aandacht voor de doorstroom en toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten uit het vo en mbo, gelijke kansen, inclusief hoger onderwijs, het voorkomen van uitval en het bevorderen van studiesucces blijven belangrijke thema's voor het hoger onderwijs. Op basis van analyse van het studiesucces van de studentenpopulatie kan een instelling besluiten haar aandacht primair op bepaalde groepen studenten en/of opleidingen te richten en daarvoor doelstellingen te formuleren.

Onderwijsdifferentiatie
Hogescholen en universiteiten spelen in op de verschillende achtergronden en ambities van studenten en de behoeftes van de arbeidsmarkt. Ze doen dat door een gevarieerd aanbod aan onderwijstrajecten naar niveau (Ad, Ba, Ma) aan te bieden. Ook wordt geïnvesteerd in talentprogramma's, zoals *honours* programma's of programma's op het gebied van bijvoorbeeld maatschappelijke betrokkenheid, ondernemerschap, kunst of sport.
Daarnaast kunnen hogescholen en universiteiten differentiëren in didactische onderwijsconcepten.

Passende en goede onderwijsfaciliteiten
Het is van belang dat de studiefaciliteiten en –infrastructuur intensief en kleinschalig onderwijs bevorderen. Digitale bronnen kunnen nog beter worden geïntegreerd in het onderwijsproces: studenten moeten de onderwijsomgeving, zowel fysiek als digitaal, optimaal kunnen benutten in hun studieproces. De studiefaciliteiten en -infrastructuur moeten aansluiten op de eisen van het onderwijs van de toekomst.

Verdere professionalisering van docenten (docentkwaliteit)
Goede en betrokken docenten zijn de sleutel tot kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Ingezet kan worden op verdere professionalisering van docenten. Daarbij hoort ook meer waardering voor de werkzaamheden van docenten, bijvoorbeeld door in het wetenschappelijk onderwijs meer aandacht te hebben voor onderwijsprestaties. Docenten moeten ook op de hoogte kunnen blijven van de laatste inhoudelijke, didactische en digitale ontwikkelingen. Hierbij helpt het om het eigen onderwijsmateriaal te mogen delen en dat van anderen te kunnen benutten. Docenten zouden meer mogelijkheden moeten hebben om zichzelf te ontwikkelen, bijvoorbeeld – in het geval van hbo-docenten - door zelf onderzoek te gaan doen.